

Cengiz Dağcı

BENİM GİBİ BİRİ

YAYIN NU: 193

EDEBÎ ESERLER: 93

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-400-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1988

6. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ. SAN. VE. TİC. A.Ş

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.

Güven İş Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul

Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.

Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

CENGİZ DAĞCI; 9 Mart 1919 tarihinde Kırım'ın Yalta şehrinin Gurzuf köyünde doğar. Çocukluğu kıtlık, yoksulluk, Rus emperyalizminin zulmü ve büyük baskılar altında geçer. İlkokulu köyünde, ortaokulu Akmescit'te bitirir. Kırım Pedagoji Enstitüsü ikinci sınıfında iken İkinci Dünya Savaşı çıkar. 1941'de Ukrayna cephesinde Almanlara esir düşer. Almanların yenilmesi üzerine esir kampından kurtularak müttefik devletler safına sığınır. 1946'da Londra'ya yerleşir. İngiltere'deki hayatı da hiç kolay olmaz; bir taraftan yazarken en vasıfsız ve ağır işlerde çalışmak zorunda kalır.

"Türkçe bana anamın konuştuğu dil" diyerek yazı dili olarak Türkçeyi kabul eder. Türkiye Türkçesindeki ilk kitabı 1956 yılında Varlık Yayınları tarafından yayınlanan Korkunç Yıllar'dır. Yaşar Nabi ile mektuplaşarak tanışan Dağcı, eserlerini de posta yolu ile gönderir. Soğuk savaş şartlarının siyasi etkilerinin hissedilmesi, Sovyetler Birliği'nin sol entelijansiya ile kurduğu ilişkiler ve fikir hayatımızdaki çatlama yazarı yalnızlaştırmak üzereyken, Ötügen Yayınevi ile tanışır. Ötügen Yayınevi vasıtasıyla yirmiden fazla kitabı Türk okuyucusuyla buluşturur.

Dağcı Türk edebiyatının büyük yazarları arasındadır. Romanlarında Kırım Türklerinin yaşadığı acıları hüznü ama berrak bir üslupla aksettirir. Kitapları yıllarca elden ele dolaşır. Kırım ile olan ilgisini hiçbir zaman koparmaz ve Kırım Türklerinin vatanlarına dönüşlerini anlatmayı ihmal etmez. Hatıralarında "Ben yalnızca Kırım'ın yazarı değilim ama Kırım'ın faciasını bütün gerçeği ve içtenliğiyle yalnız ben yazabilirdim" der. Hayatının son yıllarında içerisinde bulunduğu muhitteki karakterleri ele alan hikâyeler de yazar.

En büyük destekçisi savaş sırasında Polonya'da tanıştığı ve 1998 yılında kaybettiği kıymetli eşi Regina Hanım olur. Aralarında Yazarlar Birliği'nin ve İlesam'ın yılın yazarı, Türk Ocakları'nın üstün hizmet ödülü de olmak üzere sayısız ödül alır. En son 21.03.2011 tarihinde Marmara Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü tarafından düzenlenen "Türk Dünyasında Zirve Şahsiyetler: Cengiz Dağcı" sempozyumuyla yazarlık macerası ele alınan Cengiz Dağcı, 22 Eylül 2011 tarihinde Londra'nın Soutfields bölgesindeki evinde saat 12:30 sıralarında vefat etti. Dağcı'nın vefatı üzerine Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Ukrayna Devleti nezdinde yaptığı görüşmelerle 70 yıldır ayrı

kaldığı Kırım topraklarına gömülmesi için izin alındı. Dağcı'nın cenazesi 1 Ekim 2011 Pazar günü, Akmescid'e 100 kilometre uzaklıktaki Yalta bölgesine bağlı Kızıldaş köyünde defnedildi.

Cengiz Dağcı'nın Eserleri;

Romanları; Onlar Da İnsandı, Korkunç Yıllar, Yurdunu Kaybeden Adam, İhtiyar Savaşçı, Benim Gibi Biri, Üşüyen Sokak, Ölüm ve Korku Günleri, Biz Beraber Geçtik Bu Yolu, Dönüş, Yoldaşlar, O Topraklar Bizimdi, Badem Dalına Asılı Bebekler, Anneme Mektuplar, Regina

Tarihi Romanı; Genç Temuçin

Hikâyeleri; Bay Markus'un Köpeği, Bay John Marple'in Son Yolculuğu, Oy, Markus, Oy!, Rüyalarda: Ana ve Küçük Alimcan

Denemeleri; Ben ve İçimdeki Ben (Yansılar'dan Kalanlar), Yansılar 1, Yansılar 2, Yansılar 3, Yansılar 4

Hatıratı; Hatıralarda Cengiz Dağcı

Hiç de benzemiyordu bana.

Bir kere benden yaşlıydı. Üç, belki beş yaş. Sirtında süet ceket. Elinde kılıflı şemsiye. Yalın baş. Ak ve seyrek saçları özenle arkaya taralı. Yüzü yaşından çok daha yaşlı. Ve yaşlı yüzünde, çevresindeki insanların yüzlerinde benzerine rastlanmaz, yorgun bir tebessüm.

Adamla yarım saat önce telefonda konuşmuştum; istasyon saati dibinde beni beklediğini biliyordum. Kala-balık içinde kendisini kolayca bulabilmem için boyu-bosu ve o günkü giyim-kuşamı üstüne de sözetmişti telefonda. Fakat adam, büsbütün bir yabancı olarak sokakta karşıma çıksaydı bile, duraksayıp yüzüne ilgiyle bakacağımdan kuşkulanmıyorum

Joseph Tucknell.

Karşısında durunca dudakları ucuna silik bir gülümseme takıldı. Bir İngiliz gülümseyişine yabancı sayılmam; -bar'da, ya da tren kompartımanında- okuduğu gazete üzerinden başını insanın yüzüne kaldırmaksızın kısa bir bakış; ardından ince bir gülümseme. İnce ama gergin. Sessizliği incitmeksizin boğmak istercesine. Ve kesin bir anlamla yüklü; oturacak başka bir yer bulmadınsa, mutlaka benim yanıma oturmaya mecbursun, geç otur. Ama bilmeni isterim; sen sensin, ben ben'im; bana bulaşma.

Joseph Tucknell'in gülümsemesi bir İngiliz gülümseyişine benzemiyordu. El sıkıştık.

- Şaştınız değil mi?

- Neye?

- Görünüşüme... Daha fazla ismime.

- İsminizde şaşılacak ne var?

- Mektubu *yurtdaş* diye imzalamıştım da. İsmi duydugum anda içimden şaşkınlık geçtiyse bile belli etmedim; daha bir iyi gizliyebilmem içindi belki, ben de güldüm:

- Okul yıllarımda benim bir sınıf arkadaşım vardı; kafasının tam orta yerinden iki yana taralı saçlarının bir yarımı bakır kızılı, öteki yarımı sarıydı. Sinek pisliği gibi kara çillerle örtülü yüzünde boncuk yeşili gözleri vardı. Ha!.. ve burnu. Küçük ve yamyassıydı. İsmi Tepç'iydi; resmî ismi. Sınıfta Katırtepti diye bilinirdi.

- Değişmiştir gayrı.

- İsmi mi?

- Hayır...

- Antrapolojik bakımdan tümümüz değişiyoruz.

- İyi bir roman konusu.

Ses etmedim. Yalnız kafamın içinde, bana biraz yabancı olan, bir ben, yazarlığından haberi var, diye fısıldadı.

Joseph Tucknell (yazarlığımı değil de kişiliğimi değerlendirmek istemişti kuşkusuz) kaşları altından süzdü beni; bense, -bu kez gerçek ben- *Anneme Mektuplar*'ın masamın üstünde bırakıp çıktığım karma karışık ve düzeltilmemiş sayfalarını düşündüm. Gerçi eseri güçlükle sürdürüyordum tam o sırada. Tek kelime yazamadığım, geçmişe de, içinde yaşadığım zamana da zihnimin sınırsız kapalı kaldığı günler, haftalar oluyordu; gene de yüreğimin içinde akşamı kendi odamda ve o sayfalara gömülü geçirmenin özlemi uyandı.

Hoş, özlem dediğim çalışmak özlemi değildi doğrusu; kaçmaktı. Sadece Joseph Tucknell'den değil, herkesten; hatta hayattan da. Odamın sessizliği içinde dış dünyaya kapalı, *Anneme Mektuplar*'da benliğimi aramak; benliğimi

ararken uzun ve çökertici yılların ruhumda bıraktığı yaraları yalamak; kötünün kötüsü, hafızamda tepinen hâtıraları sayfalara dökerken kendimi huzura kavuşacağımyın sanısına kaptırmaktı. Yıllarca sürdürdü bu. İhtiyarladım. Koca bir ömür tükendi tükeniyor; kavuşamadım huzura. Şimdi de tedirgin, İngiliz isimli adamın karşısında dururken, ruhum *Anneme Mektuplar*'da gerçekleştirmeğe çalıştığım gerçekdışı yurdumda dolanıyordu.

- Öbür dilerim, rahatsız ettim sizi, dedi Joseph Tucknell.

Güldüm. İçtenliğime Joseph Tucknell'i olduğu kadar, kendimi de inandırmak istemiştim sanırım.

- Ben doğuştan rahatsız bir kişiyim. Fakat bu akşamki rahatsızlığımdan şikâyet edemem.

- Bir-iki saatinizi birlikte geçirmemize karşı değilsiniz demek.

- Değilim.

Akşam karanlığı basmıştı sokağa. Kalabalık yoğunlaşmış, merdivenlerden ve eskalatörlerden, taşmış bir dere gibi, insan seli akıyordu meydanlara. Eski bir dosttu dersin Joseph Tucknell; koluma girdi ve ikimiz sokağa çıkarak, ağır adımlarla Bromton yönüne yürüdük. Nasıl bir amaçla? Düşünmüyordum. Düşünmeğe gerek duymuyordum. *Anneme Mektuplar*'ın günün birinde gün ışığına çıkıp çıkmayacağından emin değilim; ve bu yüzden burada ilk romanımın ilk bölümünden birkaç kelime aktarmanın gereğini duyuyorum: *Terli lokomotifin tekerlekleri arasından fıskıran buğulu duman peronda beni uğurlayanlarla kompartıman penceresi arasına sokularak bizi birbirimizden ayırdı. Ve o günden sonra hayat benim için bir tren oldu; duraklarda durmayan, nerelere gittiği belirsiz, başıboş bir tren.*

Ben hâlâ o trendeyim.

İri yarı bir adamdı Joseph Tucknell. Fakat ağırlığını duymuyordum kolumda. Kuş gibi hafifti. Yok gibiydi. Sola

dönerek arka sokağa daldık. Demir balkonlu Victoria devri kerpiç binalar ve binalar önünde demir parmaklıkla çevrili özel bahçe akşamın kucağına sokulmuş, uyuyorlardı; yalnız taşıt araçlarıyla hayli arkada kalmış anacadda sağır bir orman gibi uğulduyordu. Uğultuyu kulaklarımdan uzaklaştırmak içindi belki, *Anneme Mektuplar*'ı düşündüm gene. Ama bu kez akşamı evimde geçirmedigime pişmanlık duymadım. Belki de memnundum. Memnun olmam gerekiyordu. Hiç değilse, hayat treninde yalnız değildim bu akşam.

-2-

On dakika sonra *Polonya Havacılar Kulübü*'nün zemin katı barında, meşin koltuklara gömülmüş, viskilerimizi yudumluyoruz. Hâlâ bir yabancı Joseph Tucknell; benim için. Şimdi belki daha fazla. Az önce istasyon duvarı dibinde, arkasında hançeri saklı eski bir Roma senatörünü hatırlatan adam, şimdi salonun yarı karanlığında kendi içine çekilmiş, karşiki duvarda *Messerschmid ve Spitfire* uçaklarının İkinci Dünya Savaşında hava savaşlarını yansıtan yağlıboya tabloya bakıyor soluk soluğa. O uçaklardan birinin içerisinde kendini mi görüyor, Joseph Tucknell?

- Uçakçı mıydınız? diye soruyorum yavaşça.

Joseph Tucknell suskun. Sorumu duymadı mı acaba? Hoş, duymasın. Daha iyi. İlk karşılaştığım bir kimsenin hayat serüvenini dinlemeğe iştahım yok doğrusu. Rahatsız etmiyeceğim kendisini. Öyle dereden tepeden konuşup viskilerimizi yudumlayacağız. Sonra çekip gideceğiz. O kendi dünyasına, ben kendi dünyama. Biliyorum; benim dünyam renksiz, ışıksız; benim dünyam hâtıralar mezarlığı. Ama ben rahatım benim dünyamda. Kimsin? Nerelisin? diye soru soran yok bana orda. Herkesi tanyo-

rum; herkes tanıyor beni orda. Hayattan mı kaçıyorum yine? Evet. Kaçıyorum. Tuhaf ama. Dün gece odamda, hâtıralar mezarlığımdan çıkıp gerçek dünyada yaşayan etli ve canlı insanlara karışmadığım takdirde kendimi de o mezarlığa gömeceğimi düşünmüştüm. Şimdiyse...

- Öbür dilerim, diyor Joseph Tucknell, bir soru sordunuz. Duymadım.

- Şey... evet. Uçakçı mıydınız diye sordum.

- Hayır. Neden?

- Tabloya bakıyorsunuz da.

- Tabloya değil, duvar dibinde şu boş masaya bakıyorum.

Bakışları boş. Anlamsız. Ama yüzünde yanıp kül olmuş eski umutlar, eski mutluluklar.

- Polonyalıydı eşim, diyor Joseph Tucknell. Ve susuyor. Az sustuktan sonra yavaş, boğuk bir sesle sürdürüyor. Otuz yıl öncesi... bu barda tanıştık. Bir süre sonra evlendik. Bir çocuğumuz doğdu. Kız. En büyük avuntumuz oldu yıllarca...

Susuyor yine. Bu kez suskunluğu uzun. Suskunluğu, yıllarca içinden trenler geçmemiş, bir tünel gibi.

Çok değişmedi. Suskunluğuyla benim de susmamı istiyor, eskideki gibi. Anlıyorum suskunluğunu. And içmiştik. Yemin etmiştik; soru sormayacaktık hiç. Ne ben, ne o. Tehlikeliydi soru sormak. Yasaktı soru sormak. Tanrı yasası değildi. Polis yasası değildi. Defterlere, anayasalara yazılı bir yasa da değildi bu; sıcak kurşunlarla bodrumların beton duvarlarına yazılı bir yasaydı.

Anlıyorum ya, gene de soruyorum işte:

- Kızınız kaç yaşında?

Cevaplamıyor sorumu. Öyle bir hali var ki... Tekrarlamıyorum. Tekrarlasam da duymayacak. Ne sorarsam

sorayım duymazlıktan gelecek. Kırk yıl öncesi, kendisini ilk kez gördüğüm gibi, duruyor karşımda: kirli şakakları üstüne düşen saçları yapış yapış; avurtları çökük; renksiz dudakları çatlak çatlak; gözçukurları içine kaçık gözleri yüzüme dikili, ama görmüyor beni, tanımıyor beni. Yabancıydı yolda karşılaştığımız gün. Hâlâ bir yabancı Joseph.

Ya ben?

Ben de ansızın güçten-kuvvetten kesilmiş, Joseph'e soru sormak şöyle dursun, kendisine bir söz iletebilecek durumda değilim. İkimiz uzun bir yol yürüdük. Bu yol istasyon girişinden değil, çok uzak bir yerden başladı. Nerden mi? Uzun ve haşın yılların hafızamdan silip attığı bir yerden. Yıllar öncesi terkedilmiş, üstünden trenlerin geçmediği, paslı rayları altından yaban otlar fişkırmış, yer yer çalılar ve dikenliklerle örülü hattın üstünden kırk yıl yürüyerek, karanlık bir tünelin ağzına gelip durduk, şimdi, ikimiz de yorgun ve bitkin, sessizce tünelin içine bakıyoruz. Joseph'in tünelde neler gördüğünü bilmiyorum. Ama ben tünelin öbür ucundaki açıktan içeriye sızan gün ışığını görüyorum.

-3-

Ama ben önceleri de görüyordum gün ışığını. Geceler içinden, kasırga içinden; açlıktan ve yorgunluktan gözlerimize karanlık perdeler çekildiği zamanlarda onun kolundan tutuyor, önümüzde yükselen dağların doruklarına bakarak; orda, o dağların gerisinde bizi gün ışığı bekliyor, diyordum. Yalnızca umut, yalnızca mutlu günler vad etmedim Joseph'e. Yolculuğumuz süresince ekmeğimi paylaştım kendisiyle; sivri taşlar ve dikenlikler üstünden geçtiğimiz günlerde yaralarını sardım; rüzgâra, ayaza, ka-

sırgaya karşı koyamadığı gecelerde paltomla sırtını ört-tüm. Kendisine karşı gösterdiğim bütün bu merhamet ve iyiliklere rağmen suçluydum yine onun gözlerinde. Suç-suzum demedim hiç. Suçsuz bir kişinin o korkunç yolda yürüme-yi göze almayacağını pekâlâ biliyordu Joseph. Ama o da suçluydu. Suçunun ne olduğunu ben bilmiyordum ama onun suçu benimkinden büyüktü muhakkak. Çünkü benden önce çıkmıştı yola. Ben Joseph'i değil, Joseph bul-muştu beni yolda. Korkuyordu benden ilkin. Yalnızca ben-den mi? Yolun az uzağında bir araba, bir atlı, ya da ufkun gerisinden gökyüzüne yükselen bir uçak gözüne iliştiği anlarda kaçıp çalılar arasına giriyor, saatlerce, bazan or-talığa akşam karanlığı çökmeden önce, açığa çıkmayı red-dediyordu. Geceleyn yürüyorduk çoğu kez. Gündüzleri uyuyorduk. Soğuk günlerde, hele ayazın kol gezdiği gece-lerde, birbirimize sokuluyorduk. Yabancılığı eriyordu öyle birbirimize sokulu yatarken; insana özgü tatlı bir sıcaklık kaplıyordu gövdemi. Oysa biliyordum, sahteydi Joseph'e bağlılığım. Kendisine açıkça ve içtenlikle konuşamadığım bir kimseden sıcaklık ve sevgi bekliyemezdim elbet. Yola koyulmadan önce aralarında yaşamış olduğum insanlara dönmek özlemi uyanıyordu içimde. Ama buna imkân yok-tu; savcılar bekliyorlardı beni orda. Kentin tüm kapılarında, her yol kavşağında azgın köpeklerle birlikte eli silâhlı polisler bekliyorlardı. Gözlerine iliştiğim anda alarm düdükleleriyle ortalığı çınlatacak, köpekleri salıvereceklerdi üstüme. Bu kez kaçamayacaktım. Ellerime kelepçeler ta-kacaklardı; sürüp sürükleyerek, yaka paça, hapishanenin beton koridorları içinden beni yargıcın önüne götürece-lerdi.

Yargıcın kana bürünmüş korkunç mavi gözleri hâlâ gözlerimin önünde; sanki de yol kesmiştim! Birini katlet-miştim sanki de! Haftalarca sürdü araştırma, soruşturma. Suçunu tanı diye haykırdılar yüzüme. Ve dövdüler. Cop-

larla, dipçiklerle. Tanımadığım tanıklar bulup getirdiler biryerlerden. Tümü suçlu olduğumu açıkladılar mahkemede. Hoş, suçluydum belki de. Ama o denli suçlu muydum? İnsan sevgisinden yoksun, kırk yıl o ıssız yollarda, aç ve sefil, taban tepecek denli suçlu muydum gerçekten?

Joseph kuşkulanmıyordu suçluluğumdan. Suçlusun dediği yoktu ama, ayrılık ve yurt hasreti içimden taşır yüzüme yerleştiği zamanlarda, kısıklı gözleriyle yüzüme bakışından anlıyordum aklımdan geçenleri. Dargın tavrı değişmiyordu hiç. Çalılar arasında matuların mutlu mutlu cıvıldaştıkları güneşli günlerde bile başını yerden kaldırmıyordu hiç, en hafif bir gülümseme belirmiyordu yüzünde. Ve susuyordu günlerce. Bazan yol üstünde yıllar öncesi terkedilmiş ahşap bir kulübenin duvarı dibine oturarak, üstünden lastikle bağlı eski cüzdanı içinden çıkardığı sararmaya yüz tutmuş eski gazete kupürlerini okuyordu dikkatlice. Kendisine yaklaşarak gözucuyla kupürlere bakıyordum; muhakeme raporları, devrim düşmanlığıyla suçlu kimselerin listeleri, kongrelerde parti liderlerinin söylevleri... Kupürler arasında benim yargılanmamla ve yargılamadan hemen sonra tutukeviden kaçışımla ilgili haberler de vardı belki; ama umurumda değildi; geçmiş geçmişe aitti. Hem günler geçtikçe suçluluk duygularım zayıflıyordu içimde; hatta suçlu olduğumdan kuşkulanmaya başlamıştım bile! Benim gibi yolda yürüyen öteki insanlar da suçluluklarından söz etmiyorlardı. Az değildik yolda; saç-sakalı karışmış ve üzüntülü yüzleri altında ezilmiş gençler, ağır adımlarla ilerlerken deliler gibi durmadan kendi kendilerine konuşan ihtiyarlar, suçlarının ne olduğunu kendileri de bilmeyen aileler... Dostluk, insanî ilişki veya sevgi denen birşey bilinmiyordu. Zaten üç-dört kilometre kadar bir uzaklık ayırıyordu yolcuları. Uzaklarda bir kent veya bir kasaba ışıkları görüldüğü zamanlarda duraksayıp ışıklar üzerinden uzak bir bilinmezliğe bakıyorlardı

üzgün, canacısı bakışlarla. Ben ötekiler kadar umutsuz değildim. Ama zaman geçtikçe üstünde yürüdüğümüz yolun yol değil de zamanın bir koridoru olduğunu ve günün birinde bu koridorun dökme demir kapılarının bir yerde aniden yüzüme kapanıvereceğini ve soğuk ve sonsuz bir karanlık içinde kalacağımı da düşünmüyordum değilim. Ve bu yüzdendi sanırım, kent ve köylerin yola yakın düştükleri yerlerde yoldan iniyor, bahçelerin kıyısında durarak meyvelerle yüklü ağaçlara bakıyor, ya da güneş ışıkları altında bir ırmağın saydam suları içinden havaya sıçrayıp oynayan balıkları seyrediyordum. Kaçmıyordum gayri gözüme kimseler iliştiği anlarda. Yalnızca suçluluk duygularım değil, korkum da zayıflamıştı. Hem yolun yakınlarında rastladığım insanlar -konuştukları dilleri ve giyim kuşamlarıyla- bir zamanlar aralarında yaşamış olduğum insanlardan çok başkaydılar. Üniformalı kimse nadir görünüyordu ortalıkta. Köylüler acıyarak bakıyorlardı bize. Bazan yola paralel uzayan bir nehirde dubaları içinde pipo içen yaşlı adamlar ellerini şapkalarının vernikli siperlerine kaldırarak selâm veriyorlardı bizden yana. Yol uzadıkça ve zaman geçtikçe bizlerle ilgilenenlerin sayısı azalıyordu. Biz yok gibiydik. Bizi görenler çoğu kez görmezlikten geliyorlardı. Yola koyulduğumuz zamanlarda *suçlular* diye bilinmişsek, yol uzadıkça *suçlular* kelimesinin yerini *serseriler*, *yolcular* ya da *gezegenler* gibi kelimeler alıyordu.

-4-

Deniz kıyısına yakın bir yerde doğdum ben. İçersinde çocukluğumun geçtiği evin verandasından Tanrı'nın her günü görüyordum denizi. Bu yüzdendi kuşkusuz, günün birinde, güneş ışınları altında denizi hatırlatan ışıltılı bir ekin tarlası gözüme ilişince yüreğim hopladı. Hemen

yoldan indim. Tarlanın kıyısında çiçek açmış akdikenler vardı. Akdikenlerin dibinden asfalt döşeli bir yol geçiyordu. Günlerce sarmaşıklar, yer yer sarmaşıklar altında saklı sivri taşlar üstünden yürüdükten sonra düz yolda durunca ayaklarımın dibinde asfalt değil de yumuşak ve ılık halılar döşeli olduğunu hisseder gibi oldum. Yolda kimsecikler yoktu. Ne bir yolcu; ne de -benim çocukluğumun geçtiği köyün yollarında sık sık rastladığımız- bir inek, ya da sırtına biçilmiş ot yüklü bir köylü. Ama yol dediğim yoldu. Yolun bir yerinde, cami, belki de bir kilise, bir havra, ya da bir pazar yeri bulunduğundan kuşkulanmıyordum.

Yolda kendimden başka kimseleri görmek özlemi uyandı içimde. Başka özlemler de sardı benliğimi; ıslık çalmak, şarkı söylemek, ata binmek, bir salkım üzüm yemek; ya da sırtıma, bir zamanlar annemin yeni ütülediği tertemiz gömlekler gibi, bir gömlek geçirmek. Korku nedir bilmiyordum o günlerde. Hapishane yoktu bizim o köyde. Ne hapishane, ne polis. Bahçelere, bağlara girebiliyorduk. Elma, üzüm yiyorduk. Korkusuz. Sakıncasız. Komşu komşuyla konuşuyordu. Hem fısıltılı seslerle değil, yüksek seslerle. Gülenler de oluyordu; bazan kakhahalarla. *Suç* anlamsız bir kelimeydi benim için. İyi hatırlıyorum; bir gün evin önünde annem yeni yıkadığı gömlekleri çamaşır teline asarken, verandanın basamakları üstünde durarak, çamaşır leğeninden yana işemiştin. Annem küsmüştü, ama dövmemişti beni. Yalnız önümde dizleri üstünde çökerek, iki eli iki omuzbaşımında, uslu bir çocuk olmamı istemişti; tenbih ve öğütler vermişti bana.

Unutamadığım hâtıralar!

Uzunca bir süre asfalt yolda değil de eski evimizin verandası üstünde duruyor gibi oldum. Kendime geldiğim anda işeyesim geldi. Ve işemeye karar verdim. Ama korkusuz. Tıpkı çocukluğumdaki gibi; sünnetli yerimi iki parmağım arasına alarak; sünnetli yerimi sallaya sallaya;

son damlaları akıtıp tüketene dek. İki adım akdikenlerden yana attım; ve işedim. Derken akdikenler arasından bir gölge ilişti gözlerime. Hemen sırtımı çevirdim. Son damlalar çıplak bacaklarımdan aşağı süzüldü.

Başımı göğsümün üstüne eğmiş, asfalt yola bakıyordum; kulağıma ince ve ezgili bir ses geldi:

«Günaydın!»

Başımı göğsümden kaldırıp sesin çıktığı yere baktığım zaman yolda bir kadın gördüm. İlk kadının selâmını karşılamaksızın kaçmak geçti içimden. Ama kaçmadım. Kadının sesinde *tehlikeli* denecek bir eda yoktu. Üstelik kadının yüzünü görmeden önce yüzündeki gülümsemeyi görmüştüm. Gülümsemesini görmeseydim bile kadından kaçmak yersiz, hatta saçma bir davranış olurdu; çünkü, gerçek dünyadan kopmuş bir kişi olmama rağmen, ben hâlâ bir insandım, kadından kaçan bir insansa kendi kendine ben bir insanım diyemezdi.

Uzunca bir süre sessizce durduk yolda; ben, başım göğsüme eğik; kadınınsa bakışları üstüme yönelik. Arada, kaçamak olarak, gözlerimi kadına kaldırıyordum. Gülüyordu artık. Ama yüzü hâlâ yumuşak, gözleri hâlâ sıcak ve ışıltılıydı sanırım.

Neden sonra basını hafifçe bayırdan yana atarak,

«Ordan mı indiriz?» diye sordu.

Ordan indiğimi biliyordu. Saçım-sakalımdan, delik-deşik ayakkabılarımdan, üstümde taşıdığım kirli giysilerimden biliyordu işte ordan indiğimi; biliyordu da soru sorması nedendi? Sevgi ve sıcaklığa muhtacım diye bana karşı gösterdiği sahte ilgisini, altın bir akça gibi kabul edip, hemen keseme atacağımı mı sandıydı?

Ses etmedim.

Kadın da susuyordu. Sorusunu karşılamadığım için de belki, bana dargın olduğunu hissediyordum. Ama ne diyecektim? Nasıl cevaplandıracaktım sorusunu. Evet, yamaç-

tan indim diyebilirdim. Yolcuyum diyebilirdim. Ama... Kimsin? Nereye gidiyorsun? Gittiğin yerde seni neler bekliyor? diye başka sorular da sorarsa? Sorarsa anlatmak zor olacaktı. Bu çeşit sorulara -doğrusu sorunun her çeşidine-cevabım içten olmayacağından başka, doğru dürüst bir cevap verebileceğimden de emin değildim. Yola koyulduğum günden bu yana bilmem kaç kez kendim de sormuştum bu soruları kendime. Nereye gidiyorum? sorusuna cevap kolaydı; o dağın ötesine. O dağın ötesinde seni neler bekliyor? sorusunu cevaplamak da zor sayılmazdı; gün ışığı. Ama sen kimsin? Aç mısın? Hasta mısın? Kör müsün? Ya da sen bir deli misin? cinsinden sorulara gelince iş değişiyordu. Değilim demek istiyordum. Ne deli, ne aç, ne kör, ne de hasta! Ben, dağ yamacına zincirli bir *Prometheus*'um demek istiyordum. *Ben ölümsüzüm*, diye haykırmak istiyordum. Ama kolay değildi. Çünkü aç'tım. Gözlerime sık sık kara perdeler çekiliyordu. Ve çoğu zaman nerde olduğumu veya nereye gittiğimi kendim de bilmiyordum.

Kadın benden yana yürüdü, dört adım uzağımda durdu. Kadından korkmuyordum. Yaklaşp kolumu tutacak olursa bile, kaçacağı mı sanmıyordum. Ama kadınla konuşmak niyetinde değildim.

İlgisizliğim kadının yüreği içinde bir çeşit üzüntü mü uyandırmıştı acaba? «Özür dilerim,» dedi, kırgın bir titreyişle; «sizin nerden gelip nereye gittiğiniz beni ilgilendirmez. Yalnızca...»

Gözlerimi kadına kaldırdım; uzunca boyluydu. Sırtında, henüz dizlerini örten V yakalı basma entari; iki örgüde sarı saçları dolgun göğüsleri üstünden aşağıya sarkık; elinde bir sepet tutuyordu.

Hayattan çok bir istemim yoktu. Kendi yurdumda, kendi insanlarımız arasında yaşadığım günlerde de çok bir

isteğim olmamıştı hayattan. Ama o gün; o gün yolda bana bakan kadının gözlerinin yeniden gülmesini arzuladım.

Kadın konuşmasını sürdürdü : «Size birşeyler vermek istedim. Yiyecek falan. Ama bakın, sepetim boş. Büyükbabamın evine gidiyordum. Bu tarlanın ötesinde oturuyor. Uzak değil. Her pazar günü büyükbabamı ziyaret ederim. İsterseniz...»

Sustu. Az sustuktan sonra -kör olduğumu mu sanmıştı? Dilencilige çıkan yolcular arasında sözüm ona körle re rastlanmıyor değildi- sepetini kaldırarak, yarıda kalmış sözünü tamamladı: «Benimle geliniz. Birşey bulunur büyükbabamın evinde.»

Günler geçmişti ağzıma bir parça ekmek alalı; kadının olduğu yerde buğusu üstünde bir tabak etli fasulye belirdi. Fırlayıp tabağı iki elim arasına alacaktım, gözlerime karanlık çöktü aniden ve buğusu üstünde tabak silinip gitti gözlerimden. Gözlerim yeniden aydınlığa kavuştuğu zaman benden uzaklaşan kadını gördüm.

Hayli uzaklaşınca, duraksayıp başını benden yana çevirdi; ve ben, biraz tedirgin ve ağır adımlarla kadının peşinden yürüdüm.

-5-

Gökyüzü yüksek ve maviydi. Tarla ıslıl ıslıldı güneş ışınlarında. Tarlanın kıyısınca uzayan asfalt yol bile gümüş bir filmle örtülmüştü dersin. Ömrümde ilk kez yürüyordum öylesine bir aydınlık içinde. Ama hayaliydi bu aydınlık. Benim için. Düşten başka birşey değildi. Ya gerçekse? Soruyu kendime sorduğum zaman garip ürpertiler geçiyordu içimden. Çünkü benim ruhî durumumda fazla aydınlık zifiri karanlık kadar korkunçtu. Fakat yol uzadıkça güneş ışınlarında ısınan olgun ekinler, az ilerimde yürüyen

kadının ekin renginde çıplak bacakları ve akdikenlerden kulaklarına gelen serçe cıvıltıları azaltıyordu korkumu. Dünya öylesine güzeldi ki! Unutuyordum kendimi. Kendimle birlikte kimliğimi de unutuyordum. Kim olursam olayım, normal hayata bağlı bir kişi olduğumu sanıyordum. Belki daha fazla; altın bir dünyanın özeği üstünde durduğumu, çevremde -canlı cansız- herşeyin bana bağlı olduğunu hissediyordum. Ekin tarlasına giresim, güneş ışınlarında yıkanan başakları, kadının tazecik ve capcanlı bacaklarını okşayasım geliyordu. Ama bu özlemim de uzun sürmüyordu. Coşkumun altında eziliyordum. Altın başaklar üzerinde titreşen kristal küreler sönüyorlardı gözlerimde, kadın renksiz sislere bürünüyordu. Çünkü biliyordum, ne ekin tarlasına girmeğe, ne de kadının güzel bacaklarını okşamağa hakkım olmadığını. Gene de yürüyordum; -hafızama takılı hâtıraların yardımıyla; denizi hatırlatan tarla, güneş ışığı, kuş cıvıltıları-gerçek bir dünya içindeyim, diyordum kendime; gerçek bir insanım, diyordum. Üstelik yalnız değildim. İlerimde, zaman zaman başını çevirip, bana bakan başka bir insan vardı. Gülen bir insan. Silahsız bir insan. Başımı kaldırıp yöreme gözgezdirdiyordum. Daha uzaklara bakıyordum. Ufka, gökyüzüne. Özgürlük değildi bu. Olamazdı. Özgürlüğün ne olduğunu bilmiyordum. Özgürlüğü, gerçek özgürlüğü tatmamış, denememiş bir kişi özgürlüğün ne olduğunu bilemezdi elbet. Ama mutluydum. Yaşamaya hakkın yok! diye yüzüme haykırarak, ellerime kelepçeler takıp beni tutsaklar evine götürecek hiç bir kimse yoktu görünürde.

Hayli yürüdük.

Tarlanın bittiği yerde asfalt yol sola burkularak çitle çevrili bir çimliğe dek uzuyordu. Çimliğin öbür ucunda damı kızıl kiremitli ve verandalı bir ev vardı. Çimliğin ortasında manolya ağacı; çitlerin dibinde kamelyalar, açalılar; verandada ve pencere destekleri üstündeki saksılar-